

En çok sanayi sektöründe çalışan kadınlar iş yaşamından çekilip evine dönüyor¹

KEİG Platformu

Kasım 2018

2014 yılında sanayide çalışan her dört kadından biri² bir yıl içinde işini bırakmış³. Oysa bu erkekler için yaklaşık yüzde 4 düzeyinde. Genel olarak tüm sektörlerle baktığımızda, bir yıl önce çalışan her yüz kadından 16'sı iş yaşamından çekilmiş. Bu oran erkeklere göre dört kat daha yüksek.

Tablo 1. Sektörlere göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Sektör	Kadın	Erkek
Tarım	16.9	4.2
Sanayi	24.8	3.8
Hizmet	13.5	4.7
Toplam	16.3	4.3

Not: Alt sektörlerle göre bakıldığında elde edilen oranlar ekte sunulmaktadır.

Yaş aralığına göre bakıldığında iş yaşamından en yüksek oranda çıkan grup genç kadınlar. 15-24 yaş grubu çalışan her yüz kadından 23'ü bir yıl içinde işini bırakıp çalışma yaşamından çekiliyor. Bu rakam erkeklerde yüzde 9 ve erkekler en çok çırak/stajyer, eğitim ve öğretim nedeniyle işlerini bırakıyorlar. Bu yaş grubundaki yüz kadından 71'i ev işleri, çocuk, hasta ve yaşlı bakımı nedeniyle iş yaşamından çıkmış. Kadın erkek eşitsizliğine ilişkin iş yaşamından çekilme oranı bakımından en büyük fark 25-34 yaş grubunda. Bu yaş grubundaki her yüz kadından 14'ü işgücü dışında kalırken bu rakam erkeklerde yüzde 1'i bile bulmuyor. Kadınlar genellikle çocuk doğurma ve bakım ihtiyacını karşılama amacıyla 25-34 yaş grubu iş yaşamından çekilmek zorunda kalıyor. Erkeklerde 25-34 yaş grubunda kadınların aksine işten

¹ Bu bilgi notunu hazırlayan KEFA üyesi Emel Memiş'e ve Ankara Üniversitesi SBF İktisat Bölümü araştırma görevlisi Selçuk Gemicioğlu'na; önemli katkılarda bulunan KEFA üyeleri Gülay Toksöz ve Şemsa Özar'a teşekkürlerimizi sunarız.

² Bu rakamlar istihdamda iken işgücüne geçiş yapanların söz konusu grup için örneğin 2014 yılında sektör bazında çalışan sayısı ve her sektörden işgücü dışına çıkan sayısına orantılı olarak hesaplanmış, dolayısıyla normalleştirilmiş rakamlardır. Örneğin 2014 yılında istihdamda olan 15-64 yaş grubu ile sınırlandırılmıştır. Panel veri setinde iki yıllık takip edilebilen ve 2014 yılında istihdamda olup 15-64 yaş grubunda yer alan toplam kadın gözlem sayısı 1 519 517'dir. Bu gruptan işgücü piyasası dışına çıkan kadın sayısı ise 248 655'dir. İki yıllık takip edilen yine 2014 yılında istihdamda yer alan 15-64 yaş grubu toplam erkek gözlem sayısı 3 337 823'dür ve bu grup içinden işgücü piyasası dışına çıkan sayısı ise 144 265 kişidir.

³ Türkiye İstatistik Kurumu tarafından derlenen 2014-2015 Gelir ve Yaşam Koşulları Panel veri seti kullanılarak yapılan hesaplamalar.

çekilme oranı en düşük düzeyde. İşgücü piyasasında gözlenen kadın erkek arasındaki bu açık, hane içindeki toplumsal cinsiyete dayalı cinsiyetçi iş bölümünün bir sonucu.

Tablo 2. Yaş grubuna göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Yaş Grubu	Kadın	Erkek
15-24	22.6	9.2
25-34	14.0	0.6
35-44	14.3	0.9
45-54	18.2	7.7
55-64	17.1	12.9
Toplam	16.3	4.3

Eğitim seviyesine göre en çok okur-yazar olmayan kadınlar çalışma yaşamından çekilmiş durumda. Okur-yazar olmayan her dört kadından biri iş hayatının dışında kalırken bu oran aynı eğitim düzeyindeki erkeklerde yüzde 12. Okul bitirmiş olmak, ilkököl, ortaokul ve hatta lise düzeyinde eğitim almış olmak erkek çalışanlarda risk bakımından ortaya belirgin bir fark koymuyor. Kadın çalışanlarda eğitim düzeyi yükseldikçe oran azalmakla birlikte mesleki veya teknik lise mezunlarında yüzde 16 ile hala çok yüksek.

Yüksekokul, fakülte ve üzeri eğitilmiş kadın çalışanlar arasında 100 kadından sadece 5'i bir sonraki yıl içinde işgücü dışına çıkmakta. Bu rakam lise ve altı eğitime erişmiş kadın çalışanlara kıyasla belirgin biçimde düşük olsa da, yüksekokul ve üzeri yani aynı eğitim düzeyine erişmiş erkeklere kıyasla iki kat daha yüksek.

Tablo 3. Eğitim seviyesine göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Eğitim Seviyesi	Kadın	Erkek
Okur-yazar olmayan	24.5	12.0
Okur-yazar olup, bir okul bitirmeyen	22.1	5.0
İlkokul	19.2	5.0
Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	21.4	4.0
Genel lise	15.3	4.8
Mesleki veya teknik lise	16.0	4.0
Yüksekokul, fakülte ve üzeri	5.3	2.4
Toplam	16.3	4.3

Sosyal güvence beklenildiği üzere çalışma yaşamından çekilme bakımından çok kritik. Güvencesiz çalışma hem kadın hem de erkeklerin işgücü dışına çıkma riskini artırıyor ancak kadınlardaki etkisi çok daha belirgin. Güvencesizlik, kötü çalışma koşullarının diğer boyutlarını da beraberinde taşıyor. Güvenceden yoksun işlerde aynı zamanda düşük ücretler ödenmesi, çok uzun çalışma saatlerinin uygulanması, iş tanımının belirsiz olması, mevsimlik yapılan işlerde olduğu gibi geçici işler olması, işyerlerinin düzensiz, kötü çalışma koşullarına sahip olması, çalışanların iş yaşamından çekilme oranını arttıran nitelikler arasında. Sosyal güvenceden yoksun çalışan her yüz kadından 23’ü bir sonraki yıl işgücü dışında kalmakta. Erkeklerde bu oran yüzde 8. Kadınlar güvenceli bir işte çalışıyor olsalar dahi işten çekilme oranı erkeklere kıyasla dört kat daha yüksek.

Tablo 4. Sosyal güvenlik kurumuna kayıtlılığa göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Sosyal Güvence	Kadın	Erkek
Güvenceli	8.9	2.8
Güvencesiz	23.3	8.2
Toplam	16.3	4.3

Meslekler arasında en yüksek risk kadınlarda sanatkârlar, erkeklerde ise büro hizmetlerinde çalışanlar. Çalışanlar arasındaki cinsiyete dayalı meslek ayrımı (segregasyon) iş yaşamından çekilme oranını da etkiliyor. Kadın çalışanların sahip olduğu meslekler arasında en üst sıralarda yer alan sanatkârlar, nitelik gerektirmeyen işler, hizmet ve satış elemanlığı gibi meslekler aynı zamanda işgücü dışına çıkma riskinin de yüksek olduğu meslekler.

Erkeklerde işgücü dışında kalma riskinin en düşük olduğu profesyonel meslek grupları dışındaki tüm mesleklerde risk oranları birbirine yakın düzeylerde. Erkeklerin kadınlara kıyasla mesleklere göre çok daha eşit biçimde dağılmasının bir sonucu olarak benzer risk oranlarını gözlemek mümkün. Kadınlarda ise mesleki ayrışma nedeniyle risk oranları kendi içinde çok farklılaşıyor.

Tablo 5. Meslek gruplarına göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Meslek	Kadın	Erkek
Yöneticiler	7.9	4.4

Profesyonel Meslek Mensupları	5.7	2.8
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	9.0	4.1
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	7.9	5.5
Hizmet ve Satış Elemanları	20.1	5.0
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünlerinde Çalışanlar	15.1	4.0
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	34.5	3.8
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcıları	22.6	4.1
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	23.3	5.3
Toplam	16.3	4.3

Evde bakıma ihtiyaç duyan çocuk sayısı üç ve daha fazla olan iki yetişkinli hanelerde yaşayan kadınların iş yaşamını bırakma oranı diğerlerine göre en yüksek düzeyde. Kadınlarda tek yetişkinin yaşadığı haneler ve bağımlı çocuk olmayan haneler dışında diğer hane türlerinde işten çekilme riski erkeklere kıyasla yaklaşık üç kat daha yüksek iken evde ikiden fazla bağımlı çocuk olan hanelerde bu fark on kattan daha fazla. Türkiye’de ev içinde eşitsiz işbölümü, çocuk bakım hizmetlerinin yetersiz olması ve işgücü piyasasının cinsiyetçi yapısı kadınların aleyhine sonuçlar doğuruyor. Çalışan kadınların çoğunlukla kadın işlerini içeren mesleklerde yoğunlaşması, cinsiyete dayalı meslek ayrımı, onların iş bulmakta zorlanmasına, yüksek işsizlik oranlarına ve işgücünün dışına çıkmalarına yol açıyor.

Tablo 6. Hanehalkı tipine göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Hanehalkı Tipi	Kadın	Erkek
Tek Kişilik	6.36	5.82
Bağımlı çocuk olmayan, iki yetişkinli, yetişkinlerin ikisi de 65 yaşın altında	15.47	8.04
Bağımlı çocuk olmayan, iki yetişkinli, yetişkinlerden en az biri 65 ve daha fazla yaşta	21.11	7.77
Bağımlı çocuk olmayan diğer hanehalkı	16.06	5.69
Tek Yetişkinli En Az	13.44	4.04

Bir Bağımlı Çocuğu Olan		
İki yetişkinli, bir bağımlı çocuk olan	14.09	2.75
İki yetişkinli, iki bağımlı çocuk olan	13.53	1.84
İki yetişkinli, üç ve daha fazla bağımlı çocuk olan	23.28	2.17
Bağımlı çocuk olan diğer	19.02	5.49
Toplam		

İşgücü durumları arasında geçişler çalışma yaşamındaki sorunlara dair bilgi verir. Örneğin, önceki yılda çalışıyor iken işsiz kalanları incelemek zaman içinde nasıl değiştiğine bakmak, makroekonomik değişimlerin, krizlerin işsizliğe etkisini analiz etmeye yardımcı olur. İşsizliğin nedenlerini tespit etmeyi kolaylaştırır.

İstihdamdan işgücü dışına çıkanların incelenmesi ise, işgücü piyasasındaki kalıcı nitelikteki yapısal sorunlara ışık tutar. Çalışanların hangi sıklıkta işgücü dışında kalma riski ile karşı karşıya kaldığına bakmak, çalışma yaşamından çekilmek durumunda olan çalışanların hangi sektörde, hangi meslekte olduğunu incelemek bu bakımdan önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması bakımından kadınların farklı alanlarda eğitim görmesinin teşvik edilmesi, işe alım politikalarının kadınları destekleyici yönde olması gerekiyor. Kadınların iş yaşamına girmelerini desteklemek için kadınların omuzlarındaki bakım yükümlülüklerin aile ve toplum içinde eşit paylaşımına yönelik yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılması, kreşlerin ve yaşlı bakım tesislerinin açılması gerekiyor.

Ek.

Tablo E1. Alt sektörler göre önceki yıl çalışırken işgücü piyasası dışına çıkanların oranı (2014-2015)

Alt Sektör	Kadın	Erkek
Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Bahççılık	16.94	4.21
Madencilik ve Taşocakçılığı	-	4.62
İmalat Sanayi	25.40	3.23
Elektrik, Gaz, Buhar, Su ve Kanalizasyon	-	1.27
İnşaat	27.61	5.09
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	17.48	4.54
Ulaştırma ve Depolama	7.52	4.82
Konaklama ve Yiyecek Faaliyetleri	14.21	6.10
Bilgi ve İletişim	8.18	4.46
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	7.92	6.81
Gayrimenkul Faaliyetleri	13.33	7.16
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	11.44	6.80
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	15.89	3.23
Kamu Yönetimi ve Savunma, Zorunlu Sosyal Güvenlik	3.08	3.41
Eğitim	7.98	3.79
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	11.04	2.78
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	29.03	18.19
Diğer Faaliyetler	28.33	4.56

Not: Bu dönem içerisinde Sanayi ana sektörüne dahil olan Madencilik ve Taşocakçılığı ve Elektrik, Gaz, Buhar, Su ve Kanalizasyon alt sektörlerinde istihdamdan işgücü piyasasına geçiş yapan kadın olmadığı için bu alt sektörler için istatistik hesaplanamamıştır.